

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.14; 343.985

ЛЕГІТИМНІСТЬ ПРИМУСОВОГО ОТРИМАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Юрій Мирошниченко

*Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області,
вул. Літуна Андрія, 13, Мукачево, Україна, 89603,
e-mail: zaruba264@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9114-1495*

Присвячено дослідженню правової природи та меж легітимності примусового отримання біологічних зразків для експертизи в кримінальному провадженні. Проаналізовано трансформацію наукової доктрини від ототожнення надання фізичних параметрів особи із самовикриттям до сприйняття зразка як об'єктивної даності, що існує незалежно від волі суб'єкта. Особливу увагу приділено аналізу практики Верховного Суду та прецедентного права ЄСПЛ, зокрема крізь призму концепції «уявної добровільності». Розкрито дуалізм судових підходів – від «суворого процесуалізму» до «функціонального прагматизму». Автором запропоновано «каскад критеріїв» правомірного примусу (пропорційність, доказова значущість, мінімальна інвазивність та процесуальний контроль), а також обґрунтовано роль безперервної відеофіксації як гарантії верифікації реальної волі особи. Сформульовано конкретні пропозиції щодо нормативного впорядкування алгоритму примусового відібрання зразків задля забезпечення процесуальної стійкості доказів.

Ключові слова: експертиза, ідентифікація особи, ДНК-відбиток, самовикриття.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2026.82.280>

Вступ. Ефективність сучасного кримінального судочинства безпосередньо залежить від якості доказової бази, де отримання зразків для експертизи виступає основним етапом формування об'єктивного знання про подію злочину. Важливість цього дослідження обумовлена необхідністю подолання методологічного дуалізму в судовій практиці та пошуку балансу між інтересами правосуддя і гарантіями тілесної недоторканності особи. Такий підхід дозволяє перетворити отримання зразків на надійний фундамент для експертного висновку, що забезпечує сталість усієї системи доказування.

Постановка проблеми. Трансформація кримінального процесуального законодавства України в напрямі гармонізації із європейськими стандартами актуалізує переосмислення традиційних інститутів доказування. Сучасна доктрина відходить від застарілих уявлень, що ототожнювали надання фізичних параметрів особи з актом самовикриття. Натомість утверджується підхід за якого зразок розглядається як об'єктивна даність, що існує незалежно від волі особи, а його отримання – як техніко-криміналістична дія, спрямована на доступ до джерела інформації, а не на примушування до визнання вини. Проте динамічна судова практика Верховного

Суду та прецедентне право ЄСПЛ висувають нові вимоги до легітимності процесуальної форми та якості закону в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика отримання зразків для експертизи характеризується значним рівнем наукової опрацьованості. Чільне місце тут посідає дисертація Д. В. Сидоренка, де предметом дослідження є правова природа цієї слідчої дії, її місце в системі кримінального процесу та гарантії прав учасників. Автор пропонує вдосконалення процедури з позицій нормативного регулювання [1]. Предмет досліджень Р. Л. Степанюка та В. В. Кікінчука охоплює стратегічні напрями адаптації вітчизняного законодавства до стандартів ЄС (зокрема щодо ДНК-аналізу) та техніко-криміналістичні аспекти роботи з біологічним матеріалом як основою для експертної ідентифікації [2]. О. В. Кравчук аналізує правові прогалини при вилученні зразків з матеріальних об'єктів [3]. О. Г. Резніков досліджує межі допустимого втручання у права особи [4]. Н. В. Максимів фокусується на функціональних обов'язках суб'єктів під час відібрання біологічних зразків [5]. Предмет методичних розробок колективу авторів Дніпровського державного університету внутрішніх справ обмежений алгоритмізацією примусу за ухвалою слідчого судді та аналізом типових помилок, що ведуть до недопустимості доказів [6].

Попри значну кількість наукових розробок, правовий режим отримання зразків усе ще містить суттєві прогалини, що породжують «правовий вакуум» у правозастосовній діяльності й обумовлює потребу в теоретичному обґрунтуванні та нормативному впорядкуванні процедури отримання зразків як прозорої техніко-криміналістичної процедури, що балансує між публічним інтересом і приватною недоторканністю особи.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу сучасної судової практики Верховного Суду та прецедентного права ЄСПЛ:

– з'ясувати правову природу отримання зразків для експертизи як об'єктивної техніко-криміналістичної процедури, що не порушує права особи на свободу від самовикриття;

– охарактеризувати критерії легітимності та пропорційності застосування примусу під час відібрання біологічного матеріалу;

– виявити ризики «уявної добровільності» при отриманні згоди на проведення процесуальної дії та запропонувати механізми їх нівелювання через технологічні засоби верифікації волі;

– сформулювати пропозиції щодо нормативного впорядкування алгоритму примусового отримання зразків для забезпечення процесуальної стійкості доказів.

Вклад основного матеріалу. Одним із найскладніших аспектів у теорії отримання зразків є правомірність і межі застосування примусу, що безпосередньо корелює з конституційним правом особи не свідчити проти себе. Проблема полягає в тому, що закон лише згадує про можливість примусового отримання біологічного матеріалу (ст.ст. 241, 245 КПК України), проте не регламентує порядок здійснення цієї операції та не дає чіткої відповіді: чи є надання такого зразка під примусом формою самовикриття?

Позиція сторони захисту в кримінальному провадженні часто ґрунтується на розширеному тлумаченні ст. 63 Конституції України, згідно з яким будь-яка дія особи, що сприяє обвинуваченню, є актом самовикриття. Проте сучасне судове тлумачення проводить чітку межу між комунікативним актом (свідченням) та матеріальним об'єктом.

Засадничою у цьому сенсі є позиція Верховного Суду у справі № 212/7057/18. Суд вказав, що отримання доказів, які є об'єктивними (наприклад, зразків крові),

не може розглядатися як порушення права особи зберігати мовчання. Порушення права на захист у контексті самовикриття можливе лише під час допиту, де особу змушують до інтелектуальних операцій, тоді як зразок – це фізична реальність, що існує незалежно від волі особи [7].

Слід зауважити, що сучасне розуміння допустимості примусу при отриманні зразків пройшло певну еволюційну трансформацію. Ще порівняно недавно в судовій практиці домінував підхід, згідно з яким біологічні зразки могли бути отримані поза згодою особи лише за умови, що метою їх відібрання не є отримання доказів обвинувачення цієї ж особи [8].

Ми свого часу критикували таку позицію, оскільки вона створювала непереборні перешкоди для розслідування тяжких злочинів та фактично наділяла підозрюваного правом на «абсолютне блокування» ідентифікації [9, с. 241–243]. Аналіз сучасної практики Верховного Суду підтверджує правильність нашого прогнозу: Суд скоригував свій підхід.

У новітніх рішеннях акцент зміщено з «мети отримання» на «природу інформації». Якщо раніше Суд вбачав загрозу в самому факті використання зразка проти особи, то тепер він чітко розрізняє: використання об'єктивних фізичних даних особи для її ж обвинувачення є правомірним, оскільки такі дані не є «свідченнями» у сенсі права на мовчання. Це значною мірою легітимізує отримання зразків для експертизи як засіб доказування винуватості, а не лише як інструмент виправдання. Отримання зразка є доступом до «джерела інформації», а не примушуванням до «визнання вини». Свобода від самовикриття захищає особу від примусу до інтелектуальних операцій (надання показань), але не створює імунітету проти дослідження її фізичних параметрів.

Додатковим підтвердженням того, що надання зразків не є «свідченням проти себе», є можливість їх отримання у свідка (що згодом став підозрюваним) чи особи, яка не має процесуального статусу [10]. З позицій нашого дослідження, отримання зразків – це техніко-криміналістична дія, а допустимість відібрання зразків у необмеженого процесуальним статусом кола осіб підкреслює їхню природу як об'єктивних даних щодо яких у держави є право на доступ в інтересах правосуддя. Доречно зауважити, що участь захисника не є визначальною для допустимості результату цієї слідчої дії, оскільки його присутність не впливає на зміст біологічної інформації.

Отже право на свободу від самовикриття захищає «дух і волю» особи (її право мовчати), але не перешкоджає отриманню її біологічного матеріалу чи фізичних даних, які існують незалежно від волі суб'єкта. Примус при отриманні зразків є правомірним інструментом правосуддя, якщо він спрямований на отримання об'єктивної інформації та здійснюється у спосіб, що не принижує людську гідність.

Отже, якщо надання зразка не є самовикриттям, виникає питання про межі фізичного примусу при його отриманні. Відсутність детальної законодавчої регламентації вимагає застосування каскаду критеріїв, що базуються на практиці ЄСПЛ та доктринальних напрацюваннях. Пропонуємо виокремити такі умови легітимності примусу:

- а) ступінь суспільної небезпеки – застосування примусу має бути пропорційним тяжкості правопорушення;
- б) доказова значущість – необхідність отримання саме цього зразка для встановлення істини (відсутність інших способів ідентифікації);

в) мінімальна інвазивність та медична безпека – процедура не повинна загрожувати здоров'ю особи чи завдавати надмірного фізичного болю (стандарт справи «Jalloh v. Germany») [11];

г) процесуальний контроль – примусове відібрання біологічного матеріалу має здійснюватися виключно фахівцем (медиком) під контролем прокурора; відеозапис процедури відібрання зразків є найкращою гарантією відсутності неправомірного тиску¹.

Важливим індикатором у встановленні меж правомірного втручання при отриманні зразків є практика ЄСПЛ, зокрема рішення у справі «Dragan Petrović v. Serbia» [12]. У цій справі Суд дійшов висновку, що згода особи на надання біологічного матеріалу (мазок з порожнини рота) не може вважатися дійсною, якщо вона була отримана під тиском або загрозою застосування більш інвазивних методів (у цьому випадку – примусового відбору крові).

Цей прецедент є надзвичайно вагомим з огляду на два аспекти:

1. *Концепція «уявної добровільності»*. ЄСПЛ констатував порушення ст. 8 Конвенції навіть за відсутності прямого фізичного насильства. Суд встановив, що попередня заява поліції про намір застосувати силу в разі відмови паралізує волю особи, перетворюючи «сприяння слідству» на прихований примус. Це підтверджує нашу тезу про те, що за наявності відмови або ознак «вимушеної згоди» слідчий зобов'язаний ініціювати судовий контроль у порядку ч. 3 ст. 245 КПК України, а отримані без такого дозволу результати підлягають оцінці як недопустимості.

2. *Критерій «якості закону»*. Суд звернув увагу на те, що загальні норми сербського законодавства про «інші медичні процедури» не були достатньо чіткими та передбачуваними для санкціонування відбору ДНК. Цей висновок корелює з нашими пропозиціями щодо необхідності вичерпного нормативного переліку інвазивних дій у вітчизняному кримінальному процесуальному законі.

Отже, зазначена справа детермінує межі правомірності примусу, що проходить не лише по лінії «фізичного болю», а й по лінії належної правової процедури. Використання альтернативи «або добровільно, або силою» без належного судового контролю нівелює правову природу згоди та робить отриманий доказ вразливим з погляду критерію допустимості.

Окрему увагу ЄСПЛ приділив процесуальній фіксації дії, зауваживши, що органи влади не склали офіційного протоколу процедури, чим порушили вимоги передбачуваності закону. В контексті вітчизняного судочинства цей висновок корелює з імперативом ст.ст. 104 та 241 КПК України. Відсутність детального протоколу отримання зразків (особливо примусового) суттєво обмежує можливість подальшої судової оцінки правомірності застосованого тиску.

Так, порушення процедурної форми, констатоване у справі Петровіча, слугує для нас додатковим аргументом, відповідно до якого недокументований примус – це свавілля. Будь-яка маніпуляція з біологічним матеріалом особи поза межами офіційного протоколу, навіть за наявності «усної згоди», створює непереборні сумніви в легітимності отриманого зразка та, як наслідок, ставить під загрозу допустимість результатів подальшої експертизи.

---

¹ Відеофіксація примусового відібрання зразків має обмежуватися критеріями поваги до гідності особи. Зокрема, процедури, пов'язані з оголенням інтимних частин тіла, не підлягають відеозйомці, оскільки це порушує право на приватність. У таких випадках легітимність маніпуляцій забезпечується не технічними засобами, а залученням медичного працівника як гаранта дотримання професійних стандартів та безпеки особи («сегментований підхід» до фіксації).

Питання про обов'язковість дотримання формальної процедури освідчування (ст. 241 КПК України) при отриманні біологічних зразків залишається однією з найгостріших точок зіткнення у судовій практиці. Аналіз судової практики дозволяє виокремити два протилежні підходи до оцінки допустимості таких доказів.

Перший підхід (суворий процесуалізм) ґрунтується на імперативній наявності постанови суб'єкта досудового розслідування. Так, у справі № 758/13214/18 Верховний Суд визнав недопустимими змиви з рук та зрізи з нігтів, відібрані під час огляду місця події без постанови прокурора та протоколу освідчування. Суд наголосив, що отримання об'єктів у позапроцесуальний спосіб є суттєвим порушенням прав особи, яке не може бути виправдане технічною необхідністю [13]. Ця позиція корелює з рішенням ЄСПЛ у справі «Dragan Petrović v. Serbia» щодо важливості офіційного протоколювання та якості закону.

Другий підхід (функціональний прагматизм) акцентує увагу на природі доказу та наявності згоди. У справі № 127/17418/17 Верховний Суд застосував іншу логіку [14]. Попри відсутність постанови прокурора, змиви з рук, здійснені під час обшуку, були визнані допустимими. Основними аргументами стали: а) об'єктивна природа доказу – змиви існують незалежно від волі особи; б) добровільність – наявність запроцьогованої згоди особи на проведення відповідної дії.

Мусимо критично оцінити цей дуалізм. Якщо вважати змиви з рук «фактичним освідчуванням»¹, то ігнорування постанови дізнавача, слідчого чи прокурора за наявності згоди виглядає логічним кроком до спрощення процесу (режим ст. 93 КПК України). Однак, посилаючись на справу Петровіча, маємо застерегти: згода повинна бути «реальною», а не «уявною». У справі № 127/17418/17 добровільність була підтверджена активною поведінкою особи (видача наркотиків), що, як з'ясувалося, й дозволило суду «вбачити» відсутність постанови.

Наполягаємо на тому, що за відсутності офіційного протоколу освідчування та постанови суб'єкта розслідування, будь-яка маніпуляція з біоматеріалом на підставі лише «усної згоди» становить суттєве порушення процесуальної форми, що нівелює гарантії правомірності втручання у права особи. Проте технологічний розвиток змушує нас уточнити цей імператив. Вважаємо, що безперервний відеозапис виступає найвищою гарантією верифікації волі. Якщо усна згода особи зафіксована технічними засобами відеозапису, це нейтралізує ризики «уявної добровільності», описаної ЄСПЛ у справі «Dragan Petrović v. Serbia».

Відеофіксація дозволяє суду переконатися, що згода була надана без «прихованого примусу» чи погроз. За відсутності постанови та належного протоколу освідчування маніпуляція з біологічним матеріалом на підставі лише «усної згоди», зафіксованої словами правоохоронців, становить вагомe порушення процесуальної форми. Водночас безперервна відеофіксація може виступати додатковою гарантією перевірки добровільності та відсутності прихованого примусу. Проте така відеофіксація не замінює процесуальної підстави дії. Вона може впливати на

---

¹ У межах цього дослідження ми розмежуємо «змиви» за їхньою морфологічною природою: як спосіб отримання біологічного матеріалу самої особи (клітин епітелію, поту тощо) та як засіб вилучення сторонніх речовин (нашарувань), що лише тимчасово знаходяться на поверхні її тіла. Якщо об'єктом пошуку є не генетичний код людини (біологічний зразок), а сторонні сліди (залишки пострілу, хімікати), така дія не охоплюється поняттям «отримання біологічних зразків особи», оскільки режим втручання визначається інформаційною метою маніпуляції, а не самим фактом контакту з тілом.

оцінку ступеня порушення та його істотності, але не трансформує імперативну вимогу щодо постанови суб'єкта досудового розслідування у факультативну.

Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства свідчить про наявність суттєвої прогалини – закон лише констатує можливість примусового відібрання біологічних зразків (ч. 3 ст. 241, ч. 2 ст. 245 КПК України), але жодним чином не регламентує техніку та межі здійснення такої операції. Це створює ризики і для прав особи, і для процесуальної стійкості доказів.

На нашу думку, для подолання «правового вакууму» та мінімізації суб'єктивізму правоохоронних органів, необхідне впровадження спеціального нормативно-правового акту (або деталізація положень КПК), який би унормував такі положення:

1) суб'єктний склад – чітке визначення, що примусове відібрання біологічного матеріалу, пов'язане з інвазивним втручанням, має здійснюватися виключно спеціалістом (медиком) під безпосереднім контролем прокурора;

2) технологія примусу – регламентація допустимих засобів фізичного впливу, які виключають катування, приниження гідності або заподіяння шкоди здоров'ю, що відповідає стандартам ЄСПЛ;

3) алгоритм фіксації – обов'язкове застосування безперервного відеозапису примусового освідування чи відібрання зразків дозволить суду об'єктивно оцінити не лише результат майбутньої експертизи, а й «ступінь фізичного впливу» та відповідність дій правоохоронців критерію пропорційності, тобто допустимості дослідницького матеріалу;

4) мотивування відмови – встановлення обов'язку слідчого фіксувати мотиви відмови особи від надання зразків та оцінювати можливість альтернативних (неінвазивних) способів отримання ідентифікаційної інформації (наприклад, через вільні зразки чи предмети, якими особа користувалася).

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що поки відповідне нормативне впровадження не впроваджене, межею правомірному примусу має слугувати правило, згідно з яким будь-який доказ, отриманий через жорстокість чи поводження, що принижує гідність, є безумовно недопустимим. Водночас право на свободу від самовикриття не повинно перетворюватися на інструмент блокування правосуддя, але й примус не може бути свавільним – він має бути чітко зваженим на вагах пропорційності між публічним інтересом розслідування та приватною недоторканністю особи.

Дослідження гносеологічної природи та процесуального режиму отримання зразків дозволяє констатувати, що ця сфера кримінальної юстиції перебуває у стані активної трансформації. Відмова від застарілих доктринальних обмежень, які штучно ототожнювали надання фізичних зразків із самовикриттям, відкрила шлях до більш прагматичного та ефективного розслідування. Ключем до балансу між публічним інтересом та правами особи є не стільки формальна наявність відповідної постанови суб'єкта досудового розслідування, скільки гарантована добровільність та об'єктивна фіксація процесу. Такий підхід слід розглядати як розвиток критерію істотності порушення, а не як його заперечення. Сучасна судова практика, еволюціонуючи від суворого формалізму до функціонального аналізу, дедалі частіше визнає пріоритет реальної волі особи та технологічної достовірності над бюрократичними алгоритмами.

Водночас виявлені прогалини у правовій регламентації примусового втручання у тілесну сферу вказують на те, що «процесуальний прагматизм» не може бути безмежним. Межею правомірності тут виступає людська гідність та медична безпека. Запропонований нами каскад критеріїв – пропорційність суспільній

небезпеці, доказова значущість, мінімальна інвазивність та процесуальний контроль – конкретизує оцінку важливості втручання і спрямований на нормативне впорядкування отримання зразків. Отож отримання зразків постає не як інструмент тиску, а як необхідний зв'язок між подією минулого та науково обґрунтованою істиною, що встановлюється експертним шляхом.

Список використаних джерел

- 1 Сидоренко Д. В. Отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філос. : 081. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2024. 240 с.
- 2 Степанюк Р. Л., Кікінчук В. В. Напрями вдосконалення правового регулювання та практики проведення судово-генетичної експертизи в Україні в контексті інтеграції до Європейського Союзу. *Вісник ХНУВС*. 2022. № 2 (97). С. 136–147.
- 3 Кравчук О. В. Порядок відібрання зразків з речей і документів для експертизи у кримінальному провадженні: критичний аналіз. *Порівняльно-аналітичне право*. 2023. № 2. С. 450–454.
- 4 Резніков О. Г. Отримання зразків для експертизи за КПК України: окремі аспекти. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 105. С. 176–182
- 5 Максимів Н. В. Процесуальні та криміналістичні аспекти отримання зразків для експертизи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. С. 184–188.
- 6 Порядок примусового вилучення біологічних зразків у особи : метод. рек. / уклад. : О. В. Лускатов та ін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 36 с.
- 7 Постанова Верховного Суду від 16.10.2023 р. у справі № 212/7057/18. *Єдиний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114513575> (дата звернення: 07.02.2026).
- 8 Постанова Верховного Суду від 10.02.2022 р. у справі № 163/2245/17. *Єдиний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103283297> (дата звернення: 07.02.2026).
- 9 Мирошниченко Ю. М. Криміналістичне забезпечення судового провадження: теоретичні основи та прикладні аспекти / за ред. проф. А. В. Волобуєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 456 с.
- 10 Постанова Верховного Суду від 06.07.2023 р. у справі № 470/27/21. *Єдиний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112117947> (дата звернення: 07.02.2026).
- 11 Jalloh v. Germany : Case of (Application no. 54810/00) : Judgment of the European Court of Human Rights, 11 July 2006. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-125204&filename=CASE%20OF%20JALLOH%20v.%20GERMANY%20-%20%5BUkrainian%20Translation%5D%20summary%20by%20the%20Lviv%20Laboratory%20of%20Human%20Rights.pdf> (дата звернення: 07.02.2026).
- 12 Dragan Petrović v. Serbia : Case of (Application no. 75229/10) : Judgment of the European Court of Human Rights, 14 April 2020. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-202345%22%7D> (дата звернення: 07.02.2026).
- 13 Постанова Верховного Суду від 06.04.2021 р. у справі № 758/13214/18. *Єдиний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96208162> (дата звернення: 07.02.2026).
- 14 Постанова Верховного Суду від 18.01.2024 р. у справі № 127/17418/17. *Єдиний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512508> (дата звернення: 07.02.2026).

References

- 1 Sydorenko, D. V. (2024). *Otrymannia zrazkiv dlia ekspertyzy u kryriminalnomu provadzheni* [Obtaining samples for examination in criminal proceedings] (Doctoral dissertation). Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University.
- 2 Stepaniuk, R. L., & Kikinuk, V. V. (2022). Napriamy vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання ta praktyky provedennia sudovo-henetychnoi ekspertyzy v Ukraini v konteksti intehtatsii do Yevropeiskoho Soiuzu [Directions for improving legal regulation and practice of forensic genetic examination in Ukraine in the context of integration into the European Union]. *Visnyk KhNUVS*, 2(97), 136–147.
- 3 Kravchuk, O. V. (2023). Poriadok vidybrannia zrazkiv z rechei i dokumentiv dlia ekspertyzy u kryriminalnomu provadzheni: krytychnyi analiz [The procedure for taking samples from things and documents for examination in criminal proceedings: A critical analysis]. *Porivnialno-analitychne pravo*, 2, 450–454.
- 4 Reznikov, O. H. (2017). Otrymannia zrazkiv dlia ekspertyzy za KPK Ukrainy: okremi aspekty [Obtaining samples for examination under the CPC of Ukraine: Certain aspects]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 105, 176–182.
- 5 Maksymiv, N. V. (2020). Protseualni ta kryriminalistychni aspekty otrymannia zrazkiv dlia ekspertyzy [Procedural and forensic aspects of obtaining samples for examination]. *Naukovyi visnyk publichnogo ta pryvatnoho prava*, 3, 184–188.
- 6 Luskatov, O. V. (ed.). (2017). *Poriadok prymusovoho vyluchennia biolohichnykh zrazkiv u osoby: metod. rek.* [Procedure for the compulsory seizure of biological samples from a person: Methodological recommendations]. DDUVS.
- 7 Supreme Court of Ukraine. (2023, October 16). *Postanova u spravi No. 212/7057/18* [Judgment in case No. 212/7057/18]. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114513575>.
- 8 Supreme Court of Ukraine. (2022, February 10). *Postanova u spravi No. 163/2245/17* [Judgment in case No. 163/2245/17]. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103283297>.
- 9 Myroshnychenko, Yu. M. (2023). *Kryriminalistychni zabezpechennia sudovoho provadzhenia: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty* [Forensic support of judicial proceedings: theoretical foundations and applied aspects] (A. V. Volobuiev, ed.). RIK-U.
- 10 Supreme Court of Ukraine. (2023, July 6). *Postanova u spravi No. 470/27/21* [Judgment in case No. 470/27/21]. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112117947>.
- 11 *Jalloh v. Germany* [GC], No. 54810/00, ECHR 2006-IX. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-125204>.
- 12 *Dragan Petrović v. Serbia*, No. 75229/10, ECHR 2020. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202345>.
- 13 Supreme Court of Ukraine. (2021, April 6). *Postanova u spravi No. 758/13214/18* [Judgment in case No. 758/13214/18]. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96208162>.
- 14 Supreme Court. (2024, January 18). *Postanova u spravi No. 127/17418/17* [Judgment in case No. 127/17418/17]. Yedynyi reiestr sudovykh rishen [Unified State Register of Court Decisions]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512508>.

LEGITIMACY OF FORCED OBTAINING BIOLOGICAL SAMPLES IN CRIMINAL PROCEEDINGS: DOCTRINAL AND PRACTICAL ASPECTS

Yurii Myroshnychenko

*Mukachevo District Court of Zakarpattia Region,
13 Lituna Andriia St., Mukachevo, Ukraine, 89603
e-mail: zaruba264@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9114-1495*

The transformation of criminal procedural legislation in Ukraine, aimed at harmonization with European standards, necessitates a re-evaluation of traditional evidence collection. The study addresses the legal vacuum surrounding the compulsory extraction of biological material, where procedural pragmatism often conflicts with the right to protection against self-incrimination.

The research is based on a systemic-structural analysis of the Supreme Court's jurisprudence and the European Court of Human Rights (ECHR) case law. The author employs a functional approach to distinguish between biological samples as objective data and testimonial evidence.

The study finds that modern doctrine is moving away from the obsolete view that equates the provision of physical parameters with an act of self-incrimination. Instead, biological samples (DNA profiles, blood, etc.) are treated as objective data existing independently of the subject's will. The author identifies a significant "procedural dualism" in current judicial practice, oscillating between "strict formalism" (demanding absolute adherence to prosecutor's orders) and "functional pragmatism" (accepting samples obtained via perceived consent).

A central contribution of the research is the development of a "cascade of criteria" for the legitimacy of compulsory interference. These include: 1) proportionality to the gravity of the crime; 2) evidentiary significance; 3) minimal invasiveness (medical safety); and 4) rigorous procedural control. The author critically analyzes the phenomenon of "perceived voluntariness," referencing the ECHR case *Dragan Petrović v. Serbia*, and argues that consent obtained under the threat of force lacks legal validity.

To neutralize these risks, the author justifies the necessity of continuous video recording as the supreme guarantee for verifying the actual will of the individual. This technological tool transforms the extraction process from a potential conflict zone into a transparent technical-forensic procedure. The study further clarifies that the procedural status of the person (witness vs. suspect) does not affect the admissibility of samples if they are obtained as objective data, thus ensuring the "procedural integrity" of the evidence.

The study concludes that the legitimacy of compulsory sampling depends not on bureaucratic algorithms but on a balanced approach between public interest and private inviolability. The proposed regulatory framework ensures that the extraction of biological material serves as a reliable bridge between a past event and scientifically proven truth, maintaining the stability of evidence in the digital age.

Keywords: examination, personal identification, DNA fingerprint, self-disclosure.

*Стаття: надійшла до редакції 09.02.2026
прийнята до друку 16.04.2026*